

DE VERDEDIGING DER POORT VAN NIMY TE MONS, IN 1830.

(INGEZONDEN.)

Meer dan eens werd door de Redactie van den »*Militaire Spectator*» een beroep gedaan op de medewerking van hen, die in staat waren juiste inlichtingen te geven nopens de gebeurtenissen, die in het jaar 1830, bij den afval der zuidelijke gewesten van het koninkrijk der Nederlanden hebben plaats gehad.

Op verschillende tijden en onderscheidene wijzen werd aan die roepstem voldaan, hetzij door ooggetuigen, hetzij door hen, die uit goede bronnen puttende, in de gelegenheid waren om sommige feiten in het ware licht gesteld, weder te geven. De vervulling van den wensch der Redactie, werd hierdoor bevorderd, en de geschiedenis van dien tijd won alzoo meer en meer in waarde: de geschiedenis van een tijdperk, dat zich, met het oog op handelingen van krijgskundigen aard, niet alleen door menig heldenfeit, maar helaas! ook door gebrek aan bevelen, door verwarring en verraad kenmerkte, en waardoor, al werden vele edele en dappere daden wereldkundig, toch aan den anderen kant ook veel moedbetoon, beleid en trouw met den sluier der onbekendheid of der vergetelheid bedekt is gebleven. Geenszins behoort zoo iets tot de zeldzaamheden, en zulks laat zich gemakkelijk verklaren, want hoe menige daad, die van stipte pligtsvervulling, van geestkracht en zelfverloochening getuigt, heeft soms niet plaats in een verwijderd oord, of zonder dat een meerdere er getuige van is! Hoeveel moedbetoon, hoeveel kalm overleg, blijft in het gewoel van het gevecht somtijds onopgemerkt, of gaat voor de geschiedenis verloren met den dood van hen, die alléén in staat waren, de juiste waarheid te kennen.

Onder de vele voorbeelden van heldenmoed en onwrikbare trouw, die de geschiedschrijvers der krijgsbedrijven van ons leger gedurende den opstand van België hebben vermeld, is gelukkig het gedrag van d'ALCANTARA niet vergeten: het gedrag van een braaf officier die, hoewel Zuid-Nederlander van geboorte, getrouw aan eed en pligt, zijn bloed zag stroomen bij de verdediging van een' aan zijne makkers en aan hem toevertrouwd post.

Ook wij brengen gaarne hulde aan de verdiensten van den braven d'ALCANTARA, wiens edel gedrag ons eenige dagen na zijne verwonding bekend werd, en waarvan het verhaal destijds zulk een' diepen indruk op ons jeugdig gemoed maakte, dat het nu nog in onze herinnering leeft, als of het onlangs ware voorgevallen. En toch, hij deed niet meer dan zijn pligt! Maar zooveel zijner landgenooten schondden den eed van trouw, dat het geen verwondering kan baren, als de daden dier weinigen, die hunne stoffelijke belangen ten offer bragten aan hunne eer, de wapenen voerden tegen hunne in opstand zijnde broederen, en hun leven veil hadden voor het door hen aangenomen vaderland, dat die daden onze dankbare bewondering derwijze deden stijgen, dat zij voor altijd in onze herinnering gegrift bleven.

In hetgeen door een paar schrijvers betrekkelijk het voorgevallene te Mons (in Henegouwen) op den 19^{den} September 1830 vermeld is, is echter eene onnaauwkeurigheid ingeslopen, en daar wij meenen in de gelegenheid te zijn, dit te doen inzien, achten wij ons gelukkig, der waarheid hulde te kunnen doen, en naast den naam van d'ALCANTARA nog dien te noemen van een ander braaf officier, die, hoewel ook vreemde, echter gedurende dertig jaren, zoowel in het moederland als in de buitenlandsche bezittingen, de wapenen droeg voor Neêrlands eer en onafhankelijkheid.

BOSSCHA in zijne *Heldendaden te land*, 3^e Deel, bladz. 598 en 599, zoowel als de inzender van het dagverhaal, betrekking hebbende op de gebeurtenissen in België in 1830 en 1834, voorkomende in den „*Militaire Spectator*” 1857, bladz. 581, de verdediging der poort van Nimy in de vesting Mons, met korte woorden vermeldende, gewagen van d'ALCANTARA, als hebbende bij die verdediging het bevel gevoerd. Dit is onjuist. Wel is waar behoorde hij tot de compagnie, die op den 19^{den} September 1830, met het bezetten der poort en het naastbij gelegen gedeelte van den hoofdwal belast was, maar het bevel over die wacht voerde hij niet. Wij zullen trachten dit aan te toonen, door het mededeelen van een uittreksel uit het verslag, dat door den kommandant van dien post werd ingediend. Dat verslag, — het zij hier in het voorbijgaan gezegd, — dat verslag, of liever het manmoedig gedrag van den verslaggever schijnt echter eerst na een vijftiental jaren later ter kennis van Z. M. onzen toenmaligen Koning gekomen te zijn; althans, zoo wij ons niet vergissen, was de benoeming van den ridder der Militaire Willemsorde 4^e klasse, den gepensionneerden luitenant-kolonel JOHANN ANTON SCHWARTZ van het Oost-Indische Leger, tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw in den jare 1846, het gevolg van zijn gehouden gedrag bij de meergemelde verdediging der Nimy-poort, waar hij het was, die het bevel voerde (1).

(1) SCHWARTZ was geboren te Aarau, (Zwitserland)	2 Jan. 1797.
werd 1 ^e luitenant-kwartiermeester bij het regiment Zwitsers, in Nederlandsche dienst.	6 Mei 1816.
1 ^e luitenant.	17 Jan. 1817.
1 ^e luitenant regiments-adjutant.	1 April 1824.
kapitein.	20 Oct. 1825.
in rang en ancienniteit overgeplaatst bij de 3 ^e afdeeling infanterie.	16 Aug. 1829.
overgeplaatst bij de 9 ^e afdeeling infanterie.	1 Dec. 1830.
majoor, bestemd voor de troepen, dienstdoende in Oost-Indië.	2 Nov. 1836.
aangekomen te Batavia.	3 Julij 1837.
geplaatst bij het 7 ^e bataillon infanterie.	18 Julij 1837.
overgeplaatst bij het algemeen depôt en benoemd tot militair kommandant van Palembang en Benkoelen.	27 Feb. 1838.
luitenant-kolonel.	28 Junij 1838.
overgeplaatst bij het 9 ^e bataillon infanterie.	28 Julij 1839.
overgeplaatst bij de 4 ^e afdeeling algemeen depôt, en tevens benoemd tot militair kommandant der Moluksche eilanden.	23 Junij 1841.
twee jaren verlof verleend naar Nederland tot herstel van gezondheid.	2 Jan. 1844.
in het Nieuwe Diep aangekomen.	27 Mei 1844.
overgeplaatst bij het 2 ^e bataillon infanterie.	7 Jan. 1845.
pensioen op verzoek.	13 Feb. 1846.
overleden te Maastricht.	27 Junij 1861.

Nadat des avonds van een der laatste dagen van de maand Augustus 1830, eenige binnen de stad Mons gelegen wachtposten door het volk waren overrompeld en ontwapend, vereenigde zich de bezetting en hare bevelhebbers, in het begin van September in het Arsenaal, en bleven alleen de poorten, wallen en de in de nabijheid gelegen kazernen, in het bezit van het garnizoen. De overige posten waren bezet door de zoogenaamde Garde Urbaine, die gedurende een gedeelte van den nacht door patrouilles de gemeenschap met de posten van het garnizoen onderhield.

De posten benevens de toegangen tot de wallen, had men bij wijze van voorzorg, door palissaderingen omgeven of afgesloten. Ook werden de bruggen der vesting des avonds ten 7 uur opgehaald, en gedurende den nacht niet nedergelaten dan voor de brievenpost en de diligences, en daarbij steeds de grootste behoedzaamheid in acht genomen. Over dag was een ieder vrij om de stad in- en uit te gaan, al droeg men ook het driekleurig lint, het teeken van den opstand. De kommandanten der wachten hadden overigens geene bijzondere bevelen ontvangen, dan alleen om elken oploop van volk in de nabijheid der posten tegen te gaan, doch geen gebruik der wapenen te maken, voor en aler zij werden aangevallen.

Eenige dagen waren alzoo verloopend, toen men den 16^{den} September vermeende de bezetting der wachten aan de poorten en het Arsenaal met een vijfde te kunnen of te moeten verminderen; er zouden van toen af, aan elk der vier bezette poorten slechts 125 man eener kompagnie op wacht trekken, terwijl de overige manschappen der vier kompagnien van het bataillon, een detachement vormden, voor de wacht aan het Arsenaal.

Het was op den 19^{den} September dat de kapitein SCHWARTZ, van de 3^e afdeeling infanterie op die wijze met 2 luitenanten en 125 man zijner kompagnie de wacht betrok aan de poort van Nimy, welke poort eigenlijk het centrum uitmaakte der positie, die aan zijne hoede was toevertrouwd. Regts van de poort (het gezigt naar de stad hebbende gekeerd) strekte zich de stelling uit tot aan het kruidmagazijn voorbij de poort van het Park, welke poort gesloten en waarvan de brug onbruikbaar gemaakt was. Links van de poort van Nimy werd de hoofdwal mede door den kapitein SCHWARTZ bezet, tot aan de stallen van het 2^e bataillon veld-artillerie.

Hij verdeelde zijn detachement op de navolgende wijze. Eene wacht van 1 onder-officier en 15 manschappen werd op den hoofdwal boven de poort van het Park geplaatst, om de daartegenover liggende straat, die naar het Park geleidde, gade te slaan. Den 1^{en} luitenant SEURIN werd met 18 man de bewaking der wacht aan de Nimy-poort toevertrouwd, welke wacht door palissaden tegen eenen onverhoedschen aanval werd beschermd, terwijl tegenover de Nimy-sstraat, die links van de poort op den hoofdwal afdaalde, en van daar door eene andere mede hellende straat of

Veldtogten en onderscheidingsteekenen.

1831. Mobile leger, bij gelegenheid van den opstand in België.	Ridder der Milit. Willems-orde 4de kl..... 2 Nov. 1831.
1831. Tiendaagsche veldtogt. In Staats-Vlaanderen.	Metalen Kruis..... 28 Maart 1832.
1832. In Staats-Vlaanderen.	XXV jarig dienstteeken als officier..... 26 April 1845.
1833. In de vesting Gorinchem.	Ridder der orde van den Nederlandischen Leeuw..... 6 Dec. 1846.
1834. In de vesting Bergen-op-Zoom.	

toegang met de poort gemeenschap had, op den wal eene wacht van 4 sergeant en 18 man geplaatst werd, met het doel om de straat van Nimy in het oog te kunnen houden. Het overige gedeelte van het detachement bleef onder het bevel van den kapitein zelf, in het centrum der stelling, boven de poort. De verschillende posten gaven de noodige schildwachten voor het geweer, op de borstwering en op den walgang, om de gemeenschap te onderhouden, en zoowel de buitenwerken als de stad te kunnen gadeslaan.

Tegen het vallen van den avond wees SCHWARTZ aan de helft zijner reserve, onder het bevel van den 1^{en} luitenant D'ALCANTARA, eene nieuwe stelling op den walgang aan, en wel tusschen de poort en de post van den sergeant tegenover de Nimy-sstraat; hij gaf de noodige bevelen voor het geval dat men mogt worden aangevallen, en nam toen met het overige gedeelte van het detachement eene positie op den wal in, op een vijftigtal passen links van de poort, ten einde D'ALCANTARA te kunnen ondersteunen.

Deze maatregelen waren genomen, toen SCHWARTZ eene versterking van 50 flankeurs onder het bevel van den 1^{en} luitenant MAGNÉE ontving, waarvan hij gebruik maakte om eene wacht van 4 sergeant en 18 man aan den uitgang van een straatje te plaatsen, dat links van de poort van Nimy, naast eene daar ter plaatse gelegen herberg, genaamd Moscou, op den wal aanliep, en met het park gemeenschap had. Hij deed zulks, om zich tegen eene verrassing van dien kant te verzekeren, en te beletten dat men van dáár de wacht van den luitenant SEUTIN, die onder aan de poort geplaatst was, met het werpen van steenen of anderzins kon verontrusten. Met het overige gedeelte van het detachement van MAGNÉE werden de verschillende posten versterkt. De kapitein SCHWARTZ behield echter dezen officier bij zich, want het scheen hem toe, dat hij wat veel gedronken had, en te oordeelen naar hetgeen MAGNÉE dan ook later deed, bleek dat vermoeden niet ongegrond te zijn.

Na deze beschikkingen te hebben genomen, bezocht de kapitein nogmaals de verschillende posten en moedigde een ieder aan tot het getrouw vervullen zijner pligten. Het was inmiddels vrij duister geworden, toen er iets voorviel, dat, zoowel omdat het eenigermate met de verdediging van den post in verband staat, als ter wille van de daad zelve, te dezer plaatse vermelding verdient.

Wiens borst zwelt niet van bewondering als de faam ons daden van trouw en moed verkondigt. En als het dan eene zwakke vrouw geldt, wier liefde en trouw haar met genoeg geestkracht bezicht, om eene daad te verrigten, die menig mannelijk gemoed tot eere zoude verstrekken, dan klimt onze bewondering tot vereering, en het zwijgen valt ons moeilijk. Vergeef het ons dus, edele vrouw! gij, wier zedigheid wij welligt door deze regelen zullen kwetsen, vergeef het ons, als wij u hier openlijk hulde brengen, voor hetgeen gij toen voor uwen echtgenoot, zijne eer en het vaderland deedt. Het kan omstreeks half acht uur geweest zijn, toen zich bij een der beneden aan den wal geplaatste schildwachten, eene vrouw aanmeldde om den kapitein te spreken. Die vrouw was niemand anders dan zijne echtgenote, die, het gevaar trotserende hetwelk eene herkenning voor haar kon opleveren, in het kleed eener dienstmeid naar de wacht was gesneld, om SCHWARTZ het in de stad loopende gerucht mede te deelen, dat hij in dezen nacht zou worden aangevallen. Hij stelde haar gerust, en gaf haar te kennen, dat hij gereed was om ieder te

ontvangen, die hem mogt komen bezoeken. Hierop keerde hij tot zijn detachement terug, al zijne posten nogmaals waakzaamheid aanbevelende.

De ontvangen mededeeling, die eenige oogenblikken later, door den adjudant-onderofficier van het 2° bataillon veld-artillerie bevestigd werd, scheen nu spoedig bewaarheid te zullen worden, daar het gejoel, het geschreeuw en het roffelen der trommen meer en meer toenamen, en het luiden der klokken, zoowel als het lossen van eenige geweerschoten in de stad, bijna geen twijfel meer overlieten, omtrent hetgeen men kon verwachten dat gebeuren zou.

Andermaal begaf de kapitein SCHWARTZ zich nu naar zijne posten, liet de manschappen onder de wapenen komen, en beval hen aan, zich naauwkeurig naar zijne bevelen te gedragen, en niets uit het oog te verliezen van hetgeen wat eed en plicht hen voorschreven. Hij vond zich in zijne verwachting niet bedrogen, daar hij van hen de verzekering ontving, dat zij zich als mannen van eer zouden gedragen. Het rumoer in de stad steeds in hevigheid toenemende, begaf SCHWARTZ zich nu naar den post van den sergeant die tegen over de Nimy-sstraat was opgesteld, en kon hij aldaar duidelijk hooren, dat de menigte in zijne rigting naderde; hij deed nu de flambouwen, die hij op den wal had laten branden, uitdooven, en daar het gepeupel, den stormmarsch slaande, zeer nabij begon te komen, gelastte SCHWARTZ aan de schildwacht, om »*Werde!*» te roepen; »*Belges!*» gaven zij tot antwoord, waarop SCHWARTZ, hen in de Fransche taal toesprekende, waarschuwde terug te keeren, opdat zij hem niet zouden noodzaken, hen door kracht van wapenen terug te drijven. Hun antwoord was echter niet bevredigend, daar zij den kapitein toeriepen: »*Vivent les Belges! vous ne tirerez pas sur nous; vous êtes aussi Belges! enz.*» SCHWARTZ voegde hen nu toe, dat dit alles mooi en wel was, maar dat de wacht aan zijne hoede was toevertrouwd, en hij hen daarom aanmaande van terug te keeren, daar al zijne soldaten mannen van eer waren, die zich tot den laatsten man zouden verdedigen, en dat men zeker kon wezen, dat geen enkele hunner, niettegenstaande zij Belgen waren, zijne wapenen zou overgeven. Dit werd door de manschappen der wacht bevestigd, die luide tot den kapitein riepen: »*Non capitaine! ce qui est dans nos fusils est à leur disposition. Nous saurons faire notre devoir!*»

Een oogenblik van stilte volgde nu; maar men wist niet of dit de stilte van een ophanden zijnde aftogt was, dan wel die welke den storm voorafgaat. Alras bleek het echter, dat zij de laatste beteekenis had; want weldra deed het geknal van eenige op korten afstand gedane geweerschoten, het hernieuwde slaan van den stormmarsch, en de meer en meer naderende kreten van: »*Vivent les Belges!*» maar al te zeer de waarheid vermoeden.

SCHWARTZ nu ontwarende, dat men zijne waarschuwingen in den wind sloeg, gelastte aan den sergeant kommandant van den post, om te vuren, liet vervolgens het peloton onder de bevelen van D'ALCANTARA aanrukken, en een goed onderhouden tweegelederen-vuur openen; doch al spoedig werd deze brave officier gewond. Een geweerkogel verbrijzelde zijn regter dijbeen en drong tot in den buik door. De kapitein liet hem voorloopig op eene veilige, door den wal beschutte plaats brengen.

Toen hij nu bespeurde, dat de oproerlingen nog niet weken, maar integendeel met meer en meer kracht handelden, liet hij de onder zijne bevelen staande reserve,

aan de in gevecht zijnde manschappen aansluiten, en zijn geheel detachement kwam langzamerhand in gevecht.

Eensklaps bemerkte SCHWARTZ, dat hij ook beschoten werd van eene zijde vanwaar hij dit niet verwachtte, namelijk van achter een muur, die tegenover den wal lag en daarmede ten naasten bij evenwijdig liep. De sergeant kommandant der wacht bij de herberg Moscou, had met zijne onderhebbenden zijn post verlaten, en zich achter de stadspoort teruggetrokken, zoodat eenige oproerlingen hierdoor gelegenheid vonden, om in een' open' gang of steegje te sluipen, dat mede met de straat van Nimy in gemeenschap was, en de wacht van achter den zich naast dien gang bevindenden muur, te beschieten.

De luitenant MAGNÉE werd nu gelast, zich met 30 man in dit steegje te werpen, en er den vijand met de bajonet uit te jagen. Dit was in slechts enkele minuten volbragt; maar in plaats, dat genoemde officier op den hoek der straat van Nimy stand zoude gehouden hebben, drong hij — welligt door onberaden ijver, of misschien door den overhaasten terugtogt van zijne tegenstanders verleid —, in deze straat door. Nu werd SCHWARTZ genoodzaakt het geweervuur van den wal te doen staken, daar hij anders gevaar liep om zijne eigene manschappen te treffen. Het vuren in de straat hield nu echter ook van des vijands zijde geheel op, en SCHWARTZ besloot zich met een peloton van den wal naar beneden te begeven. Hij trok de straat van Nimy met gevelde bajonet in, vond de sectie van MAGNÉE met het geweer in den arm staan, en vernam dat de luitenant een vijfhtigtal schreden vooruit was gegaan en aldaar met het volk in gesprek was. Hierop ging SCHWARTZ met zijn peloton zoo veel mogelijk voorwaarts, om door MAGNÉE verstaan te worden, die door hem gelast werd op staanden voet terug te keeren, terwijl hij er bijvoegde, dat zoo hij dit niet spoedig deed, hij — SCHWARTZ — zich niet zou ontzien om evenwel op het volk te laten schieten. De luitenant MAGNÉE gaf echter te kennen, dat hij onmiddellijk terug zou keeren, terwijl een van uit het gepeupel den kapitein toeriep: »*Capitaine, est ce que vous ne tirerez plus?*» — »*Non, si vous vous retirez de suite!*» was het antwoord van SCHWARTZ, die, echter niet den minsten schijn bespeurende van eenen terugtogt, nog een salvo liet doen, niettegenstaande hij den luitenant MAGNÉE nog niet terug had zien komen. Dit liep evenwel gelukkig voor dezen af, daar het volk hem vrijheid gegeven hebbende om terug te keeren, hij juist bij het peloton gekomen was, op het oogenblik dat er gevuurd werd.

Na het salvo snelde SCHWARTZ met de bajonet voorwaarts, doch behoefde deze aanvallende beweging niet ver voort te zetten, daar het gepeupel bemerkte dat het gevaar liep van tusschen twee vuren te geraken, — aangezien eene boven in de straat naderende kompagnie infanterie, die tevens een stuk geschut medevoerde, hen mede bedreigde — nu in de zijstraten de wijk nam, doch ook aldaar nog eenige geweerschoten ontving van de ter hulp oprukkende troepen.

Daar de straat van Nimy nu van vijanden gezuiverd was, trok de kapitein SCHWARTZ met zijne onderhebbende manschappen naar den hoofdwal terug; de nacht liep verder rustig ten einde, nadat nog een twintigtal oproerlingen uit de huizen onder aan de straat gelegen, waren verjaagd en de in die huizen gevonden geweren, ten getale van 65 medegenomen waren. Deze werden den volgenden ochtend naar het Arseenaal overgebracht.

Nog mag hier niet onvermeld worden gelaten, dat gedurende het gevecht een troep gewapende lieden zich met geweld door de poort van Nimy, toegang tot de stad wilde banen. Zij moesten echter voor de opgehaalde brug blijven staan, en toen de kapitein SCHWARTZ hen toeriep, dat zij zich hadden te verwijderen, of dat er op hen gevuld zoude worden, trokken zij terug, na met scheldwoorden te hebben geantwoord en eene ijzeren staaf te hebben gebroken, die ter voorkoming van ongelukken de brug moest afsluiten, als de wip was opgehaald.

Volgens het verslag van den kapitein SCHWARTZ waren gedurende het gevecht, van zijne onderhebbenden, behalve den 1^{en} luitenant D'ALCANTARA, slechts twee soldaten gekwetst, terwijl de burgers 9 dooden, en ongeveer 50 gekwetsten zouden gehad hebben, waarvan nog later een vijftiental overleden zouden zijn.

Omtrent het kwetsen van den fuselier MOSERMAN (zie BOSSCHA, bl. 599) meldt SCHWARTZ het navolgende: »een geweerkogel doorboorde het achterste zijner beide »dijen; die brave naar mij toekomende, zeide mij: »*Capitaine je suis blessé*''"; ik »vroeg hem waar hij gewond was. Hij wees mij de plaats, en ik zeide tot hem »dat het niet veel te beteekenen zoude hebben, en hij maar naar zijn' post terug »zoude keeren, hetgeen hij deed en dadelijk weder begon te vuren. Ik bezigde »dienzelfden fuselier om behulpzaam te zijn in het overbrengen van den 1^{en} luitenant »D'ALCANTARA naar het hospitaal, en zeide hem, dat hij er zich moest laten verbinder. Kort daarna kwam hij terug en zeide mij, dat hij na verbonden te zijn en eenige »glazen wijn te hebben gedronken, niet in het hospitaal had willen blijven, en »zijne plaats in het gelid weder kwam hernemen, dat hij onmiddellijk deed."

Met het aanbreken van den volgenden dag, stroomde weder veel volk in de Nimystraat bijeen, waarschijnlijk om de liken uit de huizen te zien halen en de in den nacht ontstane beschadigingen te bezigtigen, maar dewijl SCHWARTZ de bedoelingen niet genoeg kende van deze steeds aangroeiende menigte, liet hij den generaal HOWEN er van verwittigen, en verzoeken om hetzij een stuk geschut, hetzij een peloton infanterie tot versterking te mogen ontvangen. Beiden werden hem toegezonden, en nu werd het kanon, dat onder het bevel van den 1^{en} luitenant VAN DER WUICK, van het 2^e bataillon veld-artillerie, in de verlenging der straat van Nimy was opgesteld, onder de oogen der menigte met schroot geladen, en een peloton infanterie afgezonden, om het volk den last over te brengen zich te verwijderen, en het tevens te verwittigen, dat zoo er niet onmiddellijk aan werd voldaan, vuur zoude worden gegeven. Aan deze eerste en eenige uitnoodiging werd echter dadelijk gehoor gegeven.

Van nu af zag men de Belgische kleuren niet meer dragen, en eenige dagen later werden (ofschoon voor korten duur) de verlaten posten in de stad weder door het garnizoen bezet en de in het bezit der burgerwacht zijnde wapenen teruggegeven.

Wij zouden alsnu onze taak als geëindigd kunnen beschouwen, daar wij vermeenen te hebben aangetoond, dat de hiervoren aangeduide schrijvers niet volledig genoeg bekend zijn geweest met de bijzonderheden van het gevecht in deze regelen beschreven. De bron waaruit wij hebben geput, kan echter welligt wat eenzijdig voorkomen, en wij achten ons daarom gelukkig, ons nog op andere getuigen te kun-

nen beroepen. Zoo hebben wij in de eerste plaats voor ons liggen de kopij eener verklaring door den gewezen gouverneur van Mons, den luitenant-generaal HOWEN den 13 April 1833 afgelegd, waarin hij zegt: »dat de kapitein SCHWARTZ van de »3^e afdeling infanterie, bij bedoeld gevecht, zich met zijne kompagnie met voor- »beeldigen moed en beleid, tegen de van twee kanten komende aanvallen, zoo uit »de stad als van buiten, alwaar een gewapende zwerm koolmijnwerkers de poort »wilde openbreken, verdedigd heeft, enz.»

Ten anderen werd door den zoo even genoemden luitenant-generaal (die nu pensionneerd was), bij eene missive dd. 12 Augustus 1844, aan den minister van oorlog onder anderen gemeld, en dit wel ter beantwoording van een schrijven van dezen laatsten: dat »het hem een dierbare pligt was, hulde te doen aan de edele »handelwijze van den luitenant-kolonel SCHWARTZ,» (destijds kapitein.) »Deze officier,»—schreef hij. — »deze officier had te voren bij een der Zwitsersche regimenten gediend, »en ofschoon met eene Belgische vrouw getrouwd zijnde, sloeg hij niettemin de voor- »deeligste aanbiedingen van de Belgische partij met verontwaardiging van de hand. En verder: »Aan zijne eer getrouw, nam hij met dapperheid en beleid zijne pligten »waar, toen hij in den nacht van den 49^{en} September 1830, aan de poort van Nimy »te Mons, de wacht had, en door zijne waardige echtgenoot, die als dienstmeid ver- »kleed, zich met levensgevaar door het woedende gemeen tot den wal doorgedron- »gen had, verwittigd, dat de poort in den nacht van binnen en van buiten aange- »vallen zoude worden.» Verder verklaarde de generaal: »dat de (toenmalige) kapi- »tein SCHWARTZ daarop dadelijk de doelmatigste maatregelen van verdediging had »genomen, met dat gevolg, dat de muiters niet alleen hun doel niet bereikten, maar »zelfs met een aanzienlijk verlies teruggedreven werden.»

Eindelijk was het ons goedgunstig toegestaan, inzage te nemen van twee brieven, van den 9^{en} Januarij 1832 en den 1^{en} Mei 1833, beiden van den gewezen 1^{en} luitenant d'ALCANTARA zelve, die ernstig gewond in België op non-activiteit achter gebleven zijnde, en nu aan zijn' voormaligen kompagnies-kommandant, den kapitein SCHWARTZ schrijvende, hem onder anderen eenige mededeelingen deed betreffende de vrij zonderlinge zamenstelling van het Belgische leger van destijds, welke bijzonderheden wij gaarne zouden hebben medegedeeld, ware het niet dat wij het beter gooordeeld hadden, hier kieschheidshalve te zwijgen.

In de laatste dezer brieven schreef d'ALCANTARA nu: »*J'ai aussi appris avec une »bien grande satisfaction, que le bon roi avait aussi reconnu vos bons services en vous »décorant aussi comme vous le méritiez (1); à la vérité j'ai eu un malheur qui pouvait »tout aussi bien vous arriver (2); je dis toujours à tous ceux qui veulent l'entendre, »que si les officiers de l'armée avaient été des officiers comme vous, compagnon avec »lequel je me serai toujours un devoir d'être honoré de son amitié, je suis certain que »la révolution n'eut pas eu lieu.*» etc.

Heeft men d'ALCANTARA gerangschikt onder hen wier gedrag in 1830, van dien

(1) Hier werd bedoeld op 's Konings besluit dd. 2 November 1831, N°. 24, waarbij de kapitein SCHWARTZ benoemd werd tot ridder der Militaire Willems-orde 4de Klasse; en zulks ten gevolge van zijn gehouden gedrag in Staats-Vlaanderen.

(2) Toen d'ALCANTARA gewond werd, was hij in de onmiddellijke nabijheid van zijn' kapitein.

aard was, dat men hun naam in BOSSCHA'S verdienstelijk werk te regt eene eervolle plaats zag innemen, zoo gelooven wij alsnu ook voldoende te hebben aangetoond, dat de naam van JOHANN ANTON SCHWARTZ, met gelijk regt in dat werk had mogen prijken.

November 1861.

T.

ZUID- EN OOSTKUST VAN BORNEO.

KRIJGSVERRICHTINGEN IN HET BANDJERMASINGSCHES RIJK (1).

TOGT VAN AMOUNTHAY, OVER LAMPEKONG EN PRINGIEN, NAAR DE VIJANDELIJKE VERSTERKING TE BATOE-MANDIE, EN HET VEROVEREN DER OP DIEN WEG GELEGEN BENTINGS, ONDER BEVEL VAN DEN KAPITEIN DER INFANTERIE

H. W. VAN OIJEN.

Ridder der Militaire Willemsorde 3de kl. en Eeresabel.

(Met Afbeeldingen.)

Onder de vele merkwaardige krijgstogten door de troepen van het Nederlandsch-Oost-Indische leger gedurende den tegenwoordigen oorlog in het Bandjermasingsche Rijk volbragt, bekleedt voorzeker die tegen de vijandelijke versterking te Batoe-Mandie, onder den kapitein VAN OIJEN, in de maand October 1860, eene voorname plaats, zoowel van wege den daarbij betoonden moed en volharding, als om den gelukkigen uitslag waarmede hij werd bekroond. Hij kan als een voorbeeld van zoo vele anderen dienen, van dergelijken aard, in de twee jongstverloopen jaren op Borneo uitgevoerd.

Zij die vroeger in het schoone en vruchtbare Indië zijn geweest, en daar hun arm hebben geleend tot verdediging en handhaving van Neêrlands belang en bloei, zullen zich gereedelijk voor den geest stellen hetgeen van onze officieren en soldaten in deze gewesten wordt gevorderd; welke opofferingen en ontberingen zij zich moeten getroosten, maar ook, welke schoone daden door hen worden verrigt; met belangstelling zullen zij dan ook zeker de jongste krijgsverrichtingen in het Bandjermasingsche rijk gadeslaan, waar onze troepen, zoo Nederlandsche als inlandsche, zoovele bewijzen gegeven hebben, en nog gedurig geven, van uitstekenden moed en zelfopoffering. Zij echter die nimmer deze gewesten bezochten, kunnen zich bezwaarlijk een denkbeeld vormen van de wijze waarop tegen een inlandschen vijand moet worden gestreden, en nog veel minder van al de bezwaren en inspanningen, aan het oorlogvoeren in Indië verbonden.

In de onderstaande regelen zal ik trachten een naauwgezet verhaal te geven van een der beleidvolste togten die ter dezer kuste hebben plaats gehad, ten einde, vooral ook in Nederland, meer algemeen bekend worden de verdiensten en roem van hen die zich in den jongsten oorlog op Borneo zoo luisterrijk onderscheiden hebben.

Den 4^{den} Augustus 1860 rukte eene kolonne troepen uit Barabei-ie (district Alay) tegen de vijandelijke versterking van Batoe-Mandie op, onder het bevel van den kapitein VAN OIJEN. Door zijne beleidvolle en doortastende maat-

(1) De Redactie heeft met groot genoegen deze bijdrage tot de krijgsgeschiedenis van het Oost-Indisch leger, van de hand van een der verdienstelijkste officieren van dat leger, den kapitein K. VAN DER HELDEN ontvangen; een officier die door zijne krijgsmansverdiensten zich bij menige gelegenheid bijzonder onderscheiden heeft, die zelf aan den hier vermelden togt deelnam en tot den goeden uitslag medewerkte, waarvan zijne bescheidenheid hem echter belet een woord te spreken. De Redactie is hem dankbaar voor deze bijdrage, en uit den wensch dat ook andere zijner krijgskameraden van het Oost-Indische leger dit zijn voorbeeld mogen volgen.